

اثر اختلاف الوقف في تقسيم النبر على التوزيع المقطعي في الجملة التوراتية

بين نظام الصوت البابلي ونظام الصوت الطبراني

أ.م. عماد حماد عبد

جامعة بغداد- كلية اللغات - قسم اللغة العبرية

الملخص

لاشك ان تنوع اوجه القراءة التوراتية وطريقة الاداء تظهر تنوعا في الاحكام والمعاني وهي وان اختلفت لابد ان يصدق بعضه بعضا ، ويبين بعضه بعضا، ويشهد بعضه لبعض على نمط واحد في الاسلوب والتعبير. ولما كان الامر كذلك ، فإن لاختلاف القراءات اثرا على الوقف من ناحية تقسيم النبر وتوزيعه على المقاطع في الجملة التوراتية وبالتالي اختلاف المعنى والتفسير فيها.

لقد اختلف قراء التوراة في قراءة نصوصها سواء على وفق نظام الصوت البابلي او على وفق نظام الصوت الطبراني وان كانوا مراعين في ذلك مواطن الوقف فيها تبعا لتينك النظامين فمنهم من يصل جملها من مبتدئها حتى منتهاها ولا يقف فيها الا وفقا حسنا يستأنف قبله على ان اتصال الكلام وثيق ، ومنهم من يقف على تقدير كفاية الوقف ويستأنف بعده والهدف من ذلك كله عدم الاخلال بهذه النظم ولا بما انطوت عليه تلك الجمل من معاني ودلالات.

الا ان القاريء سوف يقف في هذا البحث على نماذج تطبيقية يوضح الباحث من خلالها اثر ارتباط كل من الوقف والابتداء في تقسيم النبر على التوزيع المقطعي في الجملة التوراتية وبخاصة في جملة مقول القول ، وان ذلك القطع والاستئناف يكشف عن تركيبات صوتية مختلفة مغايرة للمعنى الناتج عند مراعاتها لمعاني القراءة في احد النظامين عنه في النظام الصوتي الاخر، وان الضرورة تحتم مراعاة مواضع الوقف والابتداء في قراءة النص التوراتي حتى لا يخل ذلك بالمعنى او الدلالة التي يتوخاها مضمونه، وان عدم مراعاتها سوف يوقع كثيرا من الشك والحرص في وحدة مصدرها ومنشئها.

وعسى ان اكون قد اصبت الحقيقة في استعراض الشواهد التطبيقية التي سقتها في هذا البحث مصدقة لما ذهب اليه ومن الله التوفيق .

השפעת שנוי ההפסק בחלוקת ההטעמה על החלוקה הפסוקית במשפט המקראי בין מערכת הנקוד הבבליית לבין מערכת הנקוד הטברנית

מחלקת השפה העברית

פ"מ עמאד חמאד עבד

משפטי דיבור- ותפישה מורכבים מפסוקית דיבור, תפישה הכוללת פועל- תפישה ומשלימיו ומפסוקית תוכן משלימה. בחלוקה על פי רכיבים מיידים, יש לצפות כי החלוקה תפריד בין פסוקית הדיבור-תפישה, ובין פסוקית התוכן בשלומתה. אולם כחלוקת פסוקים (1) כאשר פסוקית התוכן המשלימה היא מאוחדת או מורכבת, לעתים קרובות מצרפת חלוקת הטעמים במערכת הטברנית את החלק הראשון של פסוקית התוכן המשלימה אל פסוקית הדבור-תפישה, ומפרידה בינם ובין המשכת פסוקית התוכן (2). כאשר הפסוקית המשלימה היא פשוטה, יש לרוב זהות בין חלוקת הטעמים ובין החלוקה על פי רכיבים מיידים (3)

חלוקת זהה בשתי המערכות-ומתבקשת

יש מקרים של משפטי דיבור-תפישה נמצאו במ חלוקת שתי המערכות זהה החלוקות הזהות מקבילה חלוקת הטעמים לחלוקה המתבקשת, כלומר מפרידה בין פסוקית הדבור-תפישה ובין הפסוקית המשלימה. להלן מספר דוגמאות:

1.... ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא אא5

... ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא

(ז) מחלק את תחום האתנה בין פסוקית הדיבור לפסוקית המשלימה.

2.... וישבע משה ביום ההוא לאמר

אם לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהיה לנחלה עד עולם אב59

... וישבע משה ביום ההוא לאמר

אם לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהיה לנחלה עד עולם

בדוגמה מס'2 מתחלק תחום האתנה על ידי (ש) בהתאם לחלוקה המתבקשת למרות

שכאן הפסוקית המשלימה היא ארוכה ומורכבת, בנגוד לדוגמה מס'1 שבה הפסוקית

פשוטה וקצרה.

3.... ויאמר דוד שאול הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל: אב5

... ויאמר דוד שאול הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל:

תחום הפסוק השלם מתחלק על ידי אתנה בשתי המערכות לפני פסוקית התוכן בשלמותה.

4. ... וישבו והתחננו אליך בארץ שבים לאמר חטאנו העוינו ורשענו: אג11

... וישבו והתחננו אליך בארץ שבים לאמר חטאנו העוינו ורשענו:

בדוגמה מס' 4 מתחלק תחום הסילוק על ידי (ז) בהתאם לחלוקה המתבקשת.

חלוקה זהה-ומנוגדת לחלוקה המתבקשת

חלוקות הזרות חילקו שתי המערכות בתוך הפסוקית המשלימה , וצירפו את חלקה הראשון אלפסוקית הדבור-תפישא-בנגוד לחלוקה על פי רכיבים מיידים. חלוקה כזו היא טרוכאית משום שיש בה שתי יחידות תחביריות בחלק הראשון של החלוקה (פסוקית הדבור- תפישא וחלק מן הפסוקית המשלימה) ויחידה אחת בחלק השני של החלוקה(חלקה השני שלה פסו- קית המשלימה).

פסוקית הדבור -תפישא היא בדרך כלל קצרה יותר מן הפסוקית המשלימה ,ועל כן חלוקה טרוכאית של משפטי דיבור -תפישא יוצרת לעתים קרובות איזון במספר התיבות דין שני החלקים .לכן נתן לצפות , כי בקטעי שירה יהיו יותר מקרים של חלוקה טרוכאית מאשר בקטעי פרוזה . ואכן , רוב המקרים של חלוקה המתאימה לחלוקה המתבקשת יש רק מעט מהן של שירה ,ואילו במקרים אחרים של חלוקה מנוגדת לחלוקה המתבקשת יש מקרים אחדים שירה.בשתי האפשרויות מספר מקרי השירה הוא קטן יחסית , משום זדיבור ישיר שכיח יותר בפרוזה מאשר בשירה .

גורם נוסף הוא אורכה של הפסוקית המשלימה . במקרים המתאימים לחלוקה המתבקשת נע אורכה של הפסוקית המשלימה מתיבה אחת עד 13 תיבות ואורכה הממוצע דל הפסוקית הוא 5.4 תיבות . במקרים שבהם החלוקה מנוגדת לחלוקה המתבקשת נע אורך הפסוקית המשלימה בין 6 ל30 תיבות , ואורכה הממוצע הוא 14.4 תיבות (4). ברור אפוא , כי ככל שהפסוקית ארוכה יותר, כך גדלים הסיכויים לחלוקה המנוגדת לחלוקה המתבקשת. אולם בטווח של 6-31 תיבות תיתכנה שתי אפשרויות החלוקה. יש לשער כי ההכערה תלויה גם במבנה התחבירי של הפסוקית וגם בסוג הספרותי (שיראו פרוזה),כפי שעולה מן הנתונים בפסקה הקודמת . להלן מספר דוגמאות למקרים שבהם חילקו שתי המערכות חלוקה טרוכאית לחלוקה המתבקשת:

5. ...וארא והנה חטאתם לה' אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה אא 12

...וארא והנה חטאתם לה' אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה

בדוגמה מס' 5 יש פועל תפיסה "וארא" ופסוקית משלימה מאוחה. (ז) חילק את תחום האתנה בתוך הפסוקית המשלימה , וצירף את חלקה הראשון אל פועל התפיסה .

6. ויאמר לו מיכה שבה עמדי והיה לי לאב ולכהו

ואנוכי אתן לך עשרת כסף לימים וערך בגדים ומחיתך אב 5

.... ויאמר לו מיכה שבה עמדי והיה-לי לאב ולכהו

ואנוכי אתן-לך עשרת כסף לימים וערך בגדים ומחיתך

תחום שלטון האתנה מתחלק על ידי (ש) בתיבה " ולכה " , חלוקה המצרפת את החלק

הראשון של דבקי מיכה אל פסוקית הדבור , ומפרידה בינם ובין המשך דברי מיכה. חלוקה זו היא טרוכאית מבחינה תחבירית כפי שהסובר לעיל,אך היא יוצרת איזון במספר התיבות בין שני חלקי החלוקה הדיכוטומית.

7.ויאמר לבקש את האתנות ונראה כי אין ונבוא אל שמואל: אב 5

....ויאמר לבקש את-האתנות ונראה כי-אין ונבוא אל-שמואל:

תחום הסלוק מתחלק במערכת הבבלית על ידי (ש) ובמערכת הטברנית על ידי (ז) החלוקה מצרפת את חלקה הראשון של הפסוקית המשלימה (5) " לבקש את האתנות " אל - הפועל "ויאמר".

8....ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין די יכלת למגלא רזא דנה (אג) (1)

.... ענה מלכא לדניאל ואמר מן-קשט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין די יכלת למגלארזא דנה:

תחום הפסוק השלם התחלק על ידי האתנח בתיבה "רזין", בתוך הפסוקית המשלימה

חלוקה שונה בשתי המערכות

במקרים רבים משפטי דיבור-תפישה במדגם יש חלוקה שונה בשתי המערכות. ז"א ברוב המקרים אלה חלוקת המערכת הבבלית מתאימה לחלוקה המתבקשת, דהיינו חלוקה ימבית (הפרדה בין פסוקית הדיבור - תפישה ובין פסוקית התוכן המשלימה), ואילו המערכת הטברנית מחלקת חלוקה טרוכאית, בניגוד לחלוקה המתבקשת ומצרפת את חלקה הראשון של הפסוקית המשלימה אל פסוקית הדיבור- תפישה שלפניה. אורך הפסוקית המשלימה ברוב המקרים שבהם החלוקה הבבלית מתאימה לחלוקה המתבקשת נע בין 4-19 תיבות.(6) מהשוואת נתונים אלו לנתונים שהוצגו לעיל במקרי חלוקה זהה בשתי המערכות, קיימת אפשרות לחלוקה טרוכאית גם במקרים שבהם הפסוקית המשלימה קצרה יחסית (6 תיבות ומעלה) , אך האורך המחייב חלוקה טרוכאית שונה בשתי המערכות: 14 תיבות ומעלה במערכת הטברנית לעומת 20 תיבות ומעלה במערכת הבבלית. להלן מספר דוגמאות לחלוקה ימבית במערכת הבבלית לעומת חלוקה טרוכאית במערכת הטברנית:

9. ... ויאמר אליו לוי אנכ < י מבית לחם יהודה ואנוכי הלך לגור באשר אמצא : אב

... ויאמר אליו לוי אנוכי מבית לחם יהודה ואנוכי הלך לגור באשר אמצא:

תחום הסילוק מתחלק במערכת הבבלית בטעם(ש) בתיבה "אליו" לפני הפסוקית בשלומתה ואילו במערכת הטברנית מתחלק תחום הסילוק ב (ז) בתיבה " יהודה " בתוך הפסוקית המשלימה.

10.... ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמהו בכל העם אב

.... ויאמר שמואל אל-כל- העם הראיתם אשר בחר- בו ה' כי אין כמהו בכל-העם

תחום האתנח מתחלק במערכת הבבלית על ידי(ש) בתיבה "העם" לפני הפסוקית בשלומתה ואילו במערכת הטברנית התחלק תחום האתנח על ידי (ז) בתיבה " ה' " בתוך הפסוקית המשלימה.

11... וידעו כי אני ה' אלהיהם אתם... אב 10

... וידעו כי אני ה' אלהיהם אתם

תחום האתנח התחלק במערכת הבבלית על ידי (ז) בתיבה "וידעו" חלוקה המפרידה בין פועל התפישה ובין הפסוקית המשלימה ואילו במערכת הטברנית התחלק תחום האתנח על ידי הטפחא בתיבה "אלהיהם" בתוך הפסוקית המשלימה.

12...ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין

ענה מלכא לדניאל ואמר מן - קשט די אלהכון הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין

בדוגמה מס' 8 לעיל הובא תחום הפסוק השלם בדניאל ב'מז. שם חילקו שתי המערכות חלוקה טרוכאית בגלל אורכה של הפסוקית המשלימה. בדוגמה מס' 12 מובא תחום האתנח של פסוק זה , שאף הוא מקרה של משפט דיבור , והוא מתחלק במערכת הבבלית על ידי (ש) בתיבה "ויאמר", לפני הפסוקית בשלמותה, ואילו במערכת הטברנית החלוקה היא בתוך הפסוקית המשלימה , על ידי הטעם טפחא בתיבה "מלכין".

ברוב המקרים שבהם חלוקה ימבית במערכת הבבלית לעומת חלוקה טרוכאית בטברנית ניתן להוסיף מקרה אחד שבו שתי המערכות חילקו בניגוד לחלוקה המתבקשת אלא שחלוקת המערכת הבבלית קרובה יותר לתחילת תחום השלטון , כלומר – יותר ימבית: 13. ... ואמרת להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות כה אמר ה' אלהים הנני בקנאתי ובחמתי דברתי יען כלמת גוים נשאתם אב10 ואמרת להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות כה- אמר ה' אלהים הנני בקנאתי ובחמתי דברתי יען כלמת גוים נשאתם:

החלוקה המתבקשת בדגומה מס'13 היא בתיבה "ולגאיות. שת המערכות חילקו בניגוד לחלוקה זו בתוך הפסוקית המשלימה . הפסוקית המשלימה היא בעצמה משפט דיבור . במערכת הבבלית מתחלקת הפסוקית המשלימה בטעם (ש) בתיבה " אלהים " חלוקה ימבית , ואילו במערכת הטברנית גם החלוקה בתוך הפסוקית המשלימה היא טרוכאית (z) בתיבה "דברתי" מחלק בתוך הפסוקית המשלימה הפנימית. במעט המקרים נמצאה תופעה הפוכה . במערכת הבבלית חלוקה טרוכאית , בתוך הפסוקית המשלימה , ואילו במערכת הטברנית חלוקה ימבית , לפני הפסוקית בשלמותה . במקרים אלו הפסוקית המשלימה היא קצרה יחסית 4-10 תיבות , אורך ממוצע 6.2 תיבות. כתבי היד הבבלים שבהם נמצאו מקרים אלה שייכים לרובד (a) המואחר (7). להלן דוגמאות: 14. ואמרת אלהים בהרימכם את חלבו ממנו ונחש > בללויים כתבואת גרון וכתבואת יקב :אא5 ואמרת אלהים בהרימכם & את- חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גרן וכתבואת יבב: תחום הפסוק השלם התחלק במערכת הבבלית על ידי אתנח בתיבה "ממנו" , בתוך הפסוקית המשלימה , ואילו במערכת הטברנית מחלק אתנח לפני הפסוקית בשלמותה. 15... ואמרת הרי ישראל שמעו דבר ה' אב10 ואמרת הרי ישראל שמעו דבר- ה':

תחום ה(ס) התילק במערכת הבבלית על ידי אתנח בתיבה "ישראל" בתוך הפסוקית המשלימה ואילו במערכת הטברנית מחלק תחום ה(ס) על ידי ה (z) בתיבה "ואמרת" , לפני הפסוקית בשלמותה.

פסוקית התוכן המשלימה מופיעה בראש המשפט

עד כה נדונו מקרים שבהם פסוקית הדבור- תפישה הופיעה בראש המשפט , והפסוקית המשלימה אחריה. נוסף להמקרים הפותחים בפסוקית דיבור-תפישה , נמצאו במדגם מקרים שבהם פסוקית התוכן המשלימה מופיעה בראש המשפט , כולם פסוקי שירה (8) ברוב המקרים אלה יש חלוקה זהה בשתי המערכות , ובמעט המקרים האחרים מתאימה חלוקת הטעמים לחלוקה המתבקשת , ומפרידה בין הפסוקית המשלימה ובין פסוקית דבור תפישה. אורך הפסוקית המשלימה נע בין 2 ל7 תיבות. במדה השנייה שבהם נע אורך הפסוקית המשלימה בין 13 ל18 תיבות , מחלקים הטעמים בתוך הפסוקית המשלימה , ומחברים את חלקה השני אל פסוקית הדבור-תפישה שאחריה. חלוקה כזו היא כמובן ימבית , והיא מהווה תמונת ראיל לחלוקה הטרוכאית במקרים שבהם פסוקית הדיבור-תפישה באה בראש המשפט. בדוגמה מס'16 מחלקות שתי המערכות בין הפסוקית המשלימה ובין פסוקית הדיבור בהתאם לחלוקה המתבקשת , ובדוגמה מס'17 מחלקות שתי המערכות בתוך הפסוקית המשלימה (9)

16.... והשבתי ידי על עקרון ואבדו שארית פלשתים אמר ה' אלהים אב10 ... והשבתי ידי על-עקרון ואבדו שארית פלשתים אמר ה' אלהים:

- תחום הסילוק מתחלק על ידי (z) אחרי פסוקית התוכן בשלמותה.
17....ושברתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת און ותומך שבט מבית עדן וגלו עם ארם
קירה אמר ה'
אב10
ושברתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת-און ותומך שבט מבית עדן וגלו עם-ארם
קירה אמר ה' :
תחום הפסוק השלם מתחלק על ידי האתנח בתוך הפסוקית המשלימה ומפריד בין חלקה
הראשון ובין חלקה השני המתחבר אל פסוקית הדיבור שאחריה.
במקרה אחד ישחלוקה שונה בשתי המערכות. המערכת הבבלית חילקה בתוך הפסוקית המ-
שלימה , ואילו המערכת הטברנית חילקה בין הפסוקית המשלימה ובין פסוקית הדיבור
בהתאם לחלוקה המתבקשת.
18. ... לכן יפלו בנפלים בעת פקדתיים יכשלו אמר ה'
אב10
... לכן יפלו בנפלים בעת-פקדתיים יכשלו אמר ה' :
תחום הסלוק הנותר לשמאל (ש)-(z) מתחלק במערכת הבבלית על ידי (z) בתיבה "פקדתיים"
בתוך הפסוקית המשלימה ובמערכת הטברנית על ידי טפחא בתיבה "יכשלו" אחרי הפסוקית
בשלומתה(10)

המסקנות

1. במדגם הנמצאו דלעיליש מקרים שלמשפטי דבור- תפישה מתוכם יש מקרים שבהם מופיעה פסוקית הדיבור –תפישה בראש המשפט.
2. ברוב המקרים יש חלוקה זהה בשתי המערכות , ובמעט מהם יש חלוקה שונה וברוב מקרי החלוקה השונה , החלוקה הבבלית היא ימבית , והחלוקה הטברנית טרוכאית. 3.
- לגבי מקרי פסוקית דיבור- תפישה המשפט : ברוב המקרים יש חלוקה זהה בשתי המערכות במקרי החלוקה הזוהה מחלקים הטעמים בין פסוקית הדיבור- תפישה ובין הפסוקית המשלימה בהתאם לחלוקה המתבקשת . במקרים אלה נע אורך הפסוקית המשלימה הבין תיבה אחת ל13 תיבות. במקרים האחרים מחלקים הטעמים בתוך הפסוקית המשלימה בניגוד לחלוקה המתבקשת . לפיכך נע אורך הפסוקית המשלימה בין 6ל30 תיבות.
4. ברוב המקרים ישחלוקה שונה בשתי המערכות. מקרים מתוכם חלוקת המערכת הבבלית מתאימה לחלוקה המתבקשת , כלומר: חלוקה ימבית , ואילו חלוקת המערכת הטברנית מנוגדת לחלוקה המתבקשת , כלומר: חלוקה טרוכאית.
5. אורך הפסוקית המשלימה במקרים אלה נע ב4ל19 תיבות , ובמקרה אחת מחלקות שתי המערכות בניגוד לחלוקה המתבקשת , אבל חלוקת המערכת הבבלית יותר ימבית מחלוקת המערכת הטברנית . ויש מקרים מחלקת המערכת הבבלית חלוקה טרוכאית בניגוד לחלוקה המתבקשת. ואילו המערכת הטברנית מחלקת חלוקה ימבית. מקרים אלה נמצאו בכתבי יד השייכים לרובד (a) המאוחר. והם ככל הנראה מקרים חריגים. ואורך הפסוקית המשלימה בהם נע בין 4ל10 תיבות.
6. לגבי מקרי פסוקית תוכן משלימה בראש המשפט (כולם פסוקי שירה): יש חלוקה זוהה בשתי המערכות , יש חלוקה המתאימה לחלוקה המתבקשת(אורך הפסוקית המשלימה 2-7 תיבות) , ואילו החלוקה המנוגדת לחלוקה המתבקשת (אורך הפסוקית המשלימה 13-18 תיבות) .

7. יש מקרה אחד נמצא בו החלוקה הבבלית היא ימבית כלומר: מנוגדת לחלוקה המתבקשת והחלוקה הטברנית היא טרוכאית כלומר: מתאימה לחלוקה המתבקשת.

הערות

1. ישראל ייבין, דברי מבוא, ירושלים, תשל"ג, עם' 15-45; דניאל וייל, הביצוע המקורי של טעמי המקרא - התפקיד התחבירי, תל אביב, 1999, עם' 7-35.
2. נטייה זו של חלוקת הטעמים כבר הובחנה בעבר על ידי החוקרים, ראה: אבישאי יער, ניגון הטעמים, ניו יורק, 1998, עם' 48-55.
3. זוהיא גרסה בלתי סבירה, לכן היא מצינת פסוק זה בין המקרים החריגים, ראה: ישראל ייבין, הקפת התיבות הזעירות במקרא, ירושלים, תשי"ט, עם' 35-48.
4. לגורם האורך יש השפעה גם על שכיחות תחומי השלטון בשתי האפשרויות במקרים שבהם חלוקת הטעמים מתאימה לחלוקה עלפי הרכיבים המיידים, תחום השלטון השכיח הוא האתנח ואחריו תחום הסילוק והפסוק השלם. ראה: אהרון דותן, שקיעי ההטעמה העתיקה במסורת הטברנית, ירושלים, תשמ"ג, עם' 155-160.
5. החלוקה העקרית של תחום הסילוק במערכת הטברנית היא בזקף בתיבה "את האתנות" ובתיבה "ויאמר" מסומן רביע. כך מסומן בכתר ארם צובא. ראה: לאה הימלפרד, המחלק העקרי בטעמי המקרא, ירושלים, תשנ"ד, עם' 17-24.
6. לעיל ראינו כי במקרים שבהם חילקו שתי המערכות חלוקה טרוכאית היה אורך הפסוקית המשלימה 6 תיבות ראה: רחל משיח, פיסוק הטעמים בתיבות שלפני פשטה, זרקא, ותביר רמת גן, תשנ"ט, עם' 252-258.
7. שני מקרים באא 5 ושני מקרים באב 10 בהן הובחן חילוף תפקידי (ת-ח) בתחום (ז) גם זו תופעה המעידה על רובד (a) המאוחר, ראה: ייבין, המסורה הבבלית, ניקודו וטעמיו ארץ ישראל, תשכ"ט, עם' 48-50.
8. החלוקה הבבלית מתאימה לחלוקה המתבקשת שבה הפסוקית המשלימה קצרה ב 6 תיבות ראה: שמחה קוגוט, המקרא בין פרשנות הטעמים לפרשנות המסורתית, ירושלים, תשנ"ד, עם' 1-22.
9. כפי שהערתי לעיל בשירה נתן לצפות לחלוקה טרוכאית יותר מאשר בפרוזה. ראה: אשר לאופר, הפסקה בדיבור רצוף ופיסוק, במסורה הבבלית, ארץ ישראל, תשמ"ב, עם' 112.
10. מסומן בטעות (ז) כגול בתיבה (אמר) כנראה בעקבות נוצח מקראות גדולות, ראה: יוסף עופר, המסורה הבבלית לתורה עקרונותיה ודרכיה, ירושלים, תשס"א, עם' 70-75.

ביבלוגרפיה

- אבינון, שרה. אסמקטים תחביריים, לוגיים וסימנטיים של חלוקת פסוקים לפי טעמי המקרא, (תל-אביב, תשמ"ה)
- אידלזון, אברהם. תולדות הנגינה העברית: מהותה יסודותיה והתפתחותה, (ברלין, תרפ"ד)
- בן-דוד, ישראל. צורות הקשר וצורות הפסק בעברית ש במקרא: תחביר וטעמי המקרא, (ירושלים, תשנ"ה)
- בראפמן, מאיר. מבעיות הסינטקסיס: מערכת הטעמים, תרביץ, טו, (תש"ד)
- דותן, אהרון. שקיעי הטעמת מלעיל עתיקה במסורת הטברנית, (ירושלים, תשמ"ג)

- היידנהיים , וולף . ספר משפטי הטעמים , (רעדעלהיים,תקס"ח)
הימלפרד,לאה. המאפיינים המבניים של פסוקים יסרי אתנה בטעמי המקרא , ו(תשס"ג)

המחלק העקרי בטעמי המקרא , כ"א ספרים , (ירושלים , תשנ"ד)
וייל , דניאל. הביצוע המקורי של טעמי המקרא הטבריינים:התפקיד התחבירי נג (תשמ"ט)
ייבין, ישראל . המסורה הבבלית" ניקודו וטעמיו, (ארץ ישראל, תשכ"ט)

כתבי יד המקראיים הקדומים שהיגעו לידינו, (ירושלים, תשל"ג)

הטעמת תורה שבעל פי בטעמים, (ירושלים, תשג"ד)

הקפת התיבות הזעירות במקרא(כ"א ספרים) , (תל-אביב , תשי"ט)

כאר ארם -צובא: נקודו וטעמיו (ירושלים ,תשמ"ב)

קטע מחיבור מסורתי בבלי למקראולתרגום אונקלוס , ירושלים , תשל"ד)

מסורת הלשון העברית בניקוד הבבלי , (ירושלים ,תשמ"ה)
לוי ,ליאון . גישה חדשה במחקר המוסיקלי של טעמי-המקרא ,בית מקרא,8 ,גד(תשתכ"ד)
משיח ,רחל. פיסוק הטעמים בתיבות שלפני פשטא ,זרקא ,ותביר,(רמת גן ,תשנט)
עופר ,יוסף.המסורה הבבלית לתורה , עקרונותיה ודרכיה ,(ירושלים ,תשס"א)
פינסקר ,שמחה.מבוא אל הנקוד האשורי או הבבלי ,(ירושלים , תשכ"ח)
שרביט , אורי. שיטת הפיסוק ובטויו במסורת הכתוב והמושר , (ירושלים , תשנ"ג)